

نشست بررسی

تفاهم نظری

و فرصت‌های

همکاری با دفتر

تبلیغات حوزه علمیه قم

تجدید

نشست بررسی
تفاهم نظری و
فرصت‌های همکاری با
دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم

تهیه و تنظیم: اداره روابط عمومی و امور بین‌الملل
طراح گرافیک و صفحه‌آرا: مجتبی زند
عکس‌ها از: ابوالفضل بهرامی

تهران | خیابان کریمخان | خیابان ایرانشهر | ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش |
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی | کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ |
تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱ | نامبر: ۸۸۳۰۹۲۶۵ | سایت: www.oerp.ir

نشست بررسی

تفاهم نظری

و فرصت‌های

همکاری با دفتر

تبلیغات حوزه علمیه قم

میز آموزش و پرورش مستقر در دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم را می‌توان یکی از جدیدترین میزهای تخصصی دانست که به دلیل نیاز نظام آموزش و پرورش کشور به مشارکت و همیاری سایر نهادها از سال ۹۵ تشکیل و با احصاء و انتخاب مسایل دارای اولویت در حوزه آموزش و پرورش کار خود را آغاز نمود. از این رو با توجه به سابقه همکاری و تعامل سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با دفتر تبلیغات حوزه، در بعضی از فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی و... در برخی برنامه‌های مشترک از جمله برگزاری همایش رابطه علم و دین و کاربست آن در کتاب‌های درسی و همچنین برگزاری دوره‌های آموزشی برای تعدادی از گروه‌های درسی در تهران و قم؛ اعضای میز آموزش و پرورش بنا به دعوت ریاست سازمان در تاریخ ۱۳ مهر ماه ۱۳۹۹ مهمان سازمان بودند تا ضمن معارفه اعضا؛ گزارشی از کارهای در دست اقدام و امکانات موجود در دفتر تبلیغات حوزه و در نهایت از نظرات و دیدگاه‌های ریاست سازمان برای پیشرفت ارتقا فعالیت‌ها مورد تبادل قرار گیرد.

در شروع این جلسه دکتر حسن ملک‌ی، معاون وزیر و رئیس سازمان بیان کرد: بنده باور و اعتقاد راسخ به این مسئله دارم که اگر ما بخواهیم مسئله‌ی تحول در برنامه‌های درسی را براساس سند تحول بنیادین عملیاتی کنیم و در این عملیاتی شدن در صراط اصلی تربیت خودمان قدم برداریم و خیال‌مان راحت باشد که درست عمل می‌کنیم، باید حتماً یکی از ارکان اصلی و مفید شوراهای اصلی برنامه‌ریزی درسی ما صاحب‌نظران معارف اسلامی، فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی یا اخلاق اسلامی باشند و در تصمیم‌گیری‌های ما موثر واقع شوند تا نهایتاً استانداردهای برنامه درسی که خروجی این شوراها خواهد بود؛ روح دینی، معقول، منطقی و قابل دفاع داشته باشد. این چند جمله را عرض کردم که بدانید موضع مشخص ما این است و جز این هم فکر نمی‌کنیم.

میز آموزش و پرورش

سپس مهدی اعتصامی، مسئول میز آموزش و پرورش اظهار داشت: از نظر بنده دفتر تبلیغات اسلامی مهمترین بخش از حوزه است که کارهایش می‌تواند با سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی گره بخورد. یعنی هم جنبه‌ی روزآمدی دفتر تبلیغات که به تعبیر مقام معظم رهبری بخش روشنفکری حوزه علمیه است و هم

جنبه‌های علمی این دفتر کمک می‌کند که ما بتوانیم در آینده یک مشارکت قوی‌تری را با سازمان پژوهش داشته باشیم. میز آموزش و پرورش هم که در دفتر تبلیغات تشکیل شده نشان‌دهنده این است که آموزش و پرورش به‌عنوان یک مسئله‌ی روز دغدغه این دفتر بوده است.

معرفی دفتر تبلیغات اسلامی

در ادامه محمدکاظم احمدی حاجی به معرفی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم پرداخت و گفت: این دفتر اردیبهشت ماه ۱۳۵۸ به دستور حضرت امام خمینی (ره) و با کمک بخشی از علمای حوزه علمیه تأسیس شد. شاید بتوان گفت اولین نهاد فرهنگی انقلابی بود که بعد از انقلاب تأسیس شد. آن زمان دایره فعالیتش محدود به حوزه تبلیغ بود و کم‌کم در دهه‌های بعد توسعه پیدا کرد و تقریباً همه حوزه‌های پژوهشی و فرهنگی را در بر گرفت.

وی با بیان این که حوزه معاونت آموزش دفتر تبلیغات اسلامی شامل سه مجموعه دانشگاه باقرالعلوم، موسسه امام رضا (ع) و موسسه معصومیه است، توضیح داد: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم در حال حاضر به‌عنوان یک نهاد چند ضلعی حوزه‌های مختلفی نظیر آموزش، پژوهش، فرهنگی و تحقیقی و اخیراً

حوزه فضای مجازی و هنر و رسانه را شامل می‌شود. دانشگاه باقرالعلوم (ع) حوزه معاونت آموزش دفتر تبلیغات است که طلاب و به نسبت کمتری دانشجویان هم در آن فعالیت می‌کنند. آنجا قبلاً عنوانش موسسه باقرالعلوم بود و بعد از سال ۱۳۸۵ به دانشگاه باقرالعلوم ارتقاء پیدا کرد. این دانشگاه شامل سه دانشکده است؛ دانشکده علوم اجتماعی و رفتاری که ریاست دانشکده برعهده حاج آقا پارسانیا است، دانشکده تاریخ و تمدن مطالعات سیاسی که ریاست آن را آقای دکتر لک زایی برعهده دارد که ایشان رئیس پژوهشکده دفتر تبلیغات اسلامی هم هستند و دانشکده فلسفه و اخلاق که ریاست آن برعهده آقای واعظی (رئیس دفتر تبلیغات

اسلامی) است. گروه‌هایی هم به اسم گروه فقه مضاف و گروه فلسفه مضاف داریم که آن‌ها هم به صورت مستقل فعالیت دارند. احمدی حاجی بیان کرد: در حوزه‌ی معاونت آموزش دفتر تبلیغات اسلامی درکنار دانشگاه باقرالعلوم، موسسه حوزوی امام رضا (ع) را هم داریم که از مراکز تخصصی حوزوی است و طلبه‌ها را در رشته‌های تبلیغ، دانش اجتماعی و فقه در سطوح تخصصی ۲، ۳ و ۴ جمع می‌کنند و آموزش می‌دهند. موسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه را هم داریم که برای طلاب خواهر است. این موسسه شاید بعد از جامعه الزهرا (س)، بزرگترین موسسه آموزش عالی مدرسه علمیه است که گروه‌های اخلاق و تربیت، مشاوره، تاریخ، تفسیر، فقه، کلام و مطالعات اسلامی زنان آنجا فعالیت دارند. وی افزود: شعبه مرکزی دفتر تبلیغات اسلامی در قم است و ما در مشهد و اصفهان هم شعبه داریم. یک نمایندگی در اراک و یک نمایندگی هم در دفتر تهران داریم. یک نمونه کوچکی از دفتر تبلیغات قم را در شعبه اصفهان و شعبه خراسان فعال است.

پژوهشکده‌های دفتر تبلیغات اسلامی

دبیر قطب بنیادهای نظری و نظام متقن علوم اسلامی در دفتر تبلیغات اظهار داشت: حوزه‌ی معاونت پژوهش دفتر تبلیغات

عملاً روی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی متمرکز است که این پژوهشگاه ۱۰ پژوهشکده دارد. پژوهشکده اسلامی و تمدنی ما در شعبه مشهد فعالیت دارد که در حوزه‌های هنر و تمدن، فقه کاربردی، حکمت و کلام جدید و قرآن و مطالعات اجتماعی فعالیت می‌کند. پژوهشکده الهیات و خانواده هم در شعبه دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان فعالیت دارد. بقیه پژوهشکده‌های شامل پژوهشکده‌های قرآن، تاریخ، مهدویت و آینده‌پژوهی، فقه و حقوق، فلسفه و کلام و علوم اندیشه سیاسی است. رئیس پژوهشگاه هم آقای دکتر نجف لک زایی هستند.

احمدی حاجی بیان کرد: حوزه دیگر فعالیت دفتر تبلیغات اسلامی، معاونت تبلیغات فرهنگی است که شاید اسم دفتر تبلیغات هم از همین حوزه فعالیت و مأموریتی برگرفته شده باشد. وظیفه‌ی اعزام مبلغ به حوزه علمیه برعهده معاونت تبلیغ است. البته معاونت میدانی آن‌ها با سازمان تبلیغات اسلامی است. من راجع به تفاوت دفتر تبلیغات و سازمان تبلیغات هم این را عرض کنم که سازمان تبلیغات مثل وزارتخانه فرهنگ و ارشاد است که در سراسر کشور شعبه دارد، اما دفتر تبلیغات فقط داخل قم، اصفهان و مشهد نمایندگی دارد. حوزه معاونت تبلیغات فرهنگی به صورت منظم در ماه محرم، ماه رمضان و ایام مناسبتی تبلیغ دارد. یکی

از کارهایی که ما در همین معاونت با میز آموزش و پرورش داریم این است که طلبه‌هایی را به داخل بعضی از مدارس می‌فرستیم. وی افزود: معاونت دیگری که اخیراً به واسطه‌ی ضرورتی که بحث فضای مجازی داشت در دفتر تبلیغات اسلامی تأسیس شد، معاونت فضای مجازی، هنر و رسانه است. معاونتی تازه تأسیس که ریاست آن را آقای علیزاده برعهده دارد. ما قبلاً یک مرکز فرهنگی و هنری داشتیم که انجمن‌های هنری طلاب در این مرکز متمرکز بود که بعد آن مرکز و یک سری مجموعه دیگر در داخل دفتر تبلیغات اسلامی ارتقاء پیدا کردند و اکنون در قالب معاونت فضای مجازی هنر و رسانه فعالیت می‌کنند.

احمدی حاجی ادامه داد: مرکز دیگری که در داخل دفتر تبلیغات وجود دارد مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی است که مرکز بسیار فعالی است و در حوزه‌های قرآن، حدیث، اخلاق، احکام، مشاوره و روان‌شناسی پاسخگویی آنلاین دارد.

قطب‌های چهارگانه در دفتر تبلیغات اسلامی

محمدکاظم احمدی حاجی با اشاره به گستردگی فعالیت‌های دفتر تبلیغات تا سال ۱۳۹۲ خاطرنشان کرد: مجله پوپک و سنجاقک برای کودکان، مجله‌ی سلام بچه‌ها برای نوجوانان و مجلات تخصصی علمی و پژوهشی را داشتیم. از سال ۹۲، هیات امنای دفتر تصمیم بر این گرفت که حوزه‌های مأموریتی خودش را محدود کند. دفتر تبلیغات مأموریت خودش را واسط فعالیت بین حوزه و نظام و مردم تعریف کرده بود و باید نیازهای آن‌ها را جوابگو می‌بود. یک نیازسنجی شد و ۱۵۰ نیاز احصاء شد و این‌ها در قالب ۱۵ مسئله اصلی اولویت‌بندی شد. این ۱۵ مسئله در ۴ حوزه مأموریتی شکل گرفتند که این ۴ حوزه مأموریتی تبدیل به ۴ قطب فکری و فرهنگی شد.

احمدی حاجی در تشریح قطب‌های ۴گانه دفتر تبلیغات اسلامی

بیان کرد: یکی از قطب‌های مذکور قطب بنیادهای نظری و نظام متقن علوم اسلامی و انسانی است که حوزه علوم اسلامی را در بر می‌گیرد و سه میز توسعه و توانمندسازی علوم اسلامی، میز اسلامی‌سازی علوم انسانی و میز آموزش و پرورش زیر مجموعه‌اش است. ریاست قطب را هم حاج آقا پارسانیا برعهده دارند. در هر کدام از میزها هم یکی از عزیزان مسئولیت دارند که در میز آموزش و پرورش خدمت آقای دکتر اعتصامی هستیم. حوزه دیگر مأموریت ما که بخشی از آن ۱۵ مسئله را پوشش می‌داد قطب نظام سیاسی و مسائل اجتماعی اسلام و ایران است که آن هم سه میز کار تخصصی اعم از میز نظام سیاسی، میز مسائل اجتماعی و میز تمدن داشت. ریاست قطب را هم خود حاج آقا واعظی، ریاست دفتر تبلیغات برعهده دارند.

وی افزود: حوزه دیگر فعالیت ما قطب تعمیق ایمان دینی و مقابله با فرق انحرافی که ریاست قطب را حاج آقا محمد تقی سبحانی برعهده دارند. آن قطب هم ۴ میز کار تخصصی دارد؛ اعم از میز قرآن، میز مقابله با فرق انحرافی، میز مقابله با وهابیت و میز تعمیق ایمان دینی. قطب آخر ما هم قطب اخلاق خانواده و سبک زندگی است که سه میز خانواده، سبک زندگی و اخلاق زیر مجموعه آن فعالیت می‌کنند.

احمدی حاجی خاطر نشان کرد: وظیفه‌ی قطب‌ها و میزها، راهبری، سیاست‌گذاری و خط‌مشی‌گذاری برای صفوف دفتر است. خودشان هیچ‌گونه بازوهای مبارزتی ندارند و اصلاً بنا نیست در صف دخالت کنند ولی وظیفه‌ی جهت‌دهی و خط‌مشی‌گذاری در راستای ۱۵ مسئله اصلی که تعیین شده است را برعهده دارند. این ساختار جدید در سال ۱۳۹۲ به دفتر مقام معظم رهبری معرفی شد و دفتر هم آن را بسیار پسندید و حتی به‌عنوان یک نمونه موفق آن را به بقیه نهادها ترویج کرد. رهبر معظم انقلاب مشخصاً به موضوع قطب‌ها تأکید ویژه‌ای داشتند و از این ساختار و طراحی جدید استقبال کردند.

تعامل میز آموزش و پرورش و سازمان پژوهش

در ادامه نشست حجت الاسلام سیدمحمود شریعتمداری، دبیر میز آموزش و پرورش عنوان کرد: فعالیت‌هایی که میز آموزش و پرورش داشته در دو جنبه قابل بررسی است. بخش اول برنامه‌هایی بوده که مشخصاً با خود سازمان پژوهش همکاری شده است و بخش دوم پروژه‌هایی است که اکنون در دست اجرا داریم. در بخش اول چند پروژه مشترک بین دفتر با سازمان پژوهش انجام شده که

مورد نخست آن همایش رابطه علم و دین و کار بست آن در آموزش و پرورش بود. بخش بعدی در بحث تأمین مدرس بعضی کتب بود که سه دوره برگزار شده است. دو دوره مربوط به بحث مطالعات اجتماعی و بحث جامعه‌شناسی و یک دوره هم که شهر یور پارسال برگزار شد؛ تأمین مدرس کتاب فلسفه بود. در بحث نوشتن کتاب‌های درسی از جمله فلسفه و جامعه‌شناسی نیز همکاری‌هایی بین میز آموزش و پرورش و سازمان پژوهش انجام شد.

سپس مهدی اعتصامی بیان کرد: در مورد کتاب فلسفه که تألیف جدید آن عرضه شد، آقای دکتر شیروانی و آقای دکتر پارسانیا رکن اصلی کار بودند. میز آموزش و پرورش هم جلسات را در قم تشکیل می‌داد. خدمت خانم دکتر ملکی و دوستان دیگر بودیم. خدا را شکر اقدامات خوب و موثری صورت گرفت. بعد از آن هم چون وزارت آموزش و پرورش برنامه آموزش معلم‌ها را تعطیل و به فضای مجازی تبدیل کرده بود، ما دیدیم که می‌توانیم از امکانات میز آموزش و پرورش استفاده کنیم و تأمین مدرس که آموزش کتاب جدید باشد را از طریق میز انجام بدهیم. فضای خیلی خوبی در قم تشکیل شد. معلمین و سرگروه‌های فلسفه از تمام استان‌ها جمع شدند و یک آموزش خوب داده شد. یک نگرشی هم نسبت به حوزه و دفتر تبلیغات پیدا کردند که از آن جهت خیلی موثر بود.

وی افزود: در درس علوم اجتماعی هم این کار دو بار صورت گرفت. البته یک‌بار در کل تهران انجام شد ولی بخشی از بودجه کار را میز آموزش و پرورش تهیه کرد. الحمدلله در زمینه‌ی کتاب‌ها درسی همکاری‌های خوبی بین میز آموزش و پرورش و سازمان پژوهش صورت گرفت.

پروژه‌های میز آموزش و پرورش

سید محمود شریعتمداری در ادامه بیان کرد: بقیه فعالیت‌های میز آموزش و پرورش به صورت شاخه‌ها است. یعنی ما در شاخه پژوهش ۸ پروژه داریم که پروژه گزارش راهبردی مدارس یکی

از این پروژه‌ها است که به پایان رسیده و آقای همتی فر گزارش آن را ارائه می‌دهد. یک پروژه دیگر هم تحت عنوان نقد و ارزیابی محتوای علوم انسانی و پایه جهت تدوین نقدنامه متن درسی داشتیم که براساس همین یک پروژه دیگری تحت عنوان تبیین مفاهیم کلیدی در سند برنامه‌ریزی درسی تعریف شده است. پروژه دیگرمان، تعیین راهبردها و راهکارهای ارتقاء کیفیت نیروی انسانی آموزش و پرورش با تأکید بر جذب معلمان است. این پروژه برعهده آقای دکتر سلمانی بوده و ناظر پروژه هم آقای دکتر ذوعلم است که اگر ایشان تأیید بکنند این پروژه هم تمام می‌شود. همچنین پروژه کوش‌ها و چالش‌های اخلاقی در فرآیند سازمانی آموزش و پرورش را داریم. مورد بعدی هم تأثیر سیاست‌های کلان و آیین‌نامه آموزش و پرورش در رشد معرفت دینی معلمان است. پروژه بعدی‌مان، واکاوی تأثیر متن درسی و برنامه درسی بر معرفت دینی در آموزش و پرورش است. یک پروژه دیگر داریم که معرفت‌سنجی معلمان و دبیران سراسر کشور است، و همچنین پروژه حمایت از پایان‌نامه‌های دکتری که خود همین ۴ پایان‌نامه دکتری در دانشگاه‌های مختلف است و جنبه حمایتی از دانشجویان دارد.

وی افزود: در حوزه آموزش هم دو برنامه داریم که یکی از آن‌ها دوره‌های ضمن خدمت فرهنگیان است و دوره‌های دیگر هم

دوره‌های آموزش و تربیت روحانیون است که در مدارس فعالیت می‌کنند. در حوزه‌ی تبلیغ هم بحث مرکز ملی پاسخگویی را داریم که همان سامانه پاسخگویی ویژه معلمان سراسر کشور است. بحث کاربرد محتوای بین‌الصلاتین هم داریم که این کار در نمایندگی اصفهان دارد انجام می‌شود.

اصلی‌ترین بحث، دوره‌های تربیت محور

دبیر میز آموزش و پرورش گفت: اصلی‌ترین بحثی که در حوزه تبلیغ داریم بحث دوره‌های تربیت محور است. یک دوره‌هایی با نگاه تخصصی به بحث تربیت و ارتباط طلبه‌ها بین سه ارگان مدرسه، خانه و مسجد طراحی شد که این دوره‌ها در ۴ شهر قم، تهران، اصفهان و اراک برگزار می‌شود. در تهران ۱۲ مدرسه، در قم حدود ۲۰ مدرسه، در اراک ۲ مدرسه و در اصفهان ۲ مدرسه انتخاب شده‌اند سرگروه‌های تخصصی تربیتی که با کانون مسجد هم همراهی دارند وارد فضای مدرسه می‌شوند و یک ارتباط دائمی بین کادر مدرسه، بچه‌ها و والدین با آن معلم تربیتی ایجاد می‌شود. فعالیت این مربی‌ها یک مقدار جهت شناسایی و به صورت عمومی برای همه بچه‌ها است و بخش دوم کارشان این است که مربی‌ها برای بچه‌هایی که احساس می‌کنند با آن‌ها

می‌توانند ارتباط بیشتری از جهت نگاه تربیتی برقرار کنند یک فعالیت فوق برنامه ویژه آن‌ها اجرا می‌کنند.

وی درباره سایر فعالیت‌های میز آموزش و پرورش گفت: بحث ساخت مستند را هم داریم که این کار را مرکز هنر و رسانه دفتر تبلیغات اسلامی انجام داده است. تا به حال چهار مستند ساخته شده است. مستندها مربوط به روحانیونی می‌شود که در حوزه آموزش و پرورش فعالیت داشته‌اند. مستند آقای حسینی اخلاق در خانواده، مستند شهید بهشتی، شهید باهنر و مستند آقای باغنوی نیشابوری ۴ مستندی است که ساخته شده و بجز مستند شهید باهنر بقیه مستندها در تلویزیون پخش شده‌اند و پخش مستند شهید باهنر هم تا یکی دو ماه آینده خواهد بود.

ارائه گزارش پروژه‌های میز آموزش و پرورش

در ادامه همتی فر به مسائل مختلفی که در میز آموزش و پرورش به آن‌ها پرداخته شده است اشاره کرد و گزارشی درباره فعالیت‌های انجام شده ارائه داد. او مسائل مختلفی از جمله مسئله کنکور، سنتز مطالعات مرتبط با آسیب‌های فضای مجازی، سند ۲۰۳۰، مسئله خصوصی‌سازی و تهدید جدی در مقابل مردمی‌سازی

آموزش پرورش، بحث مفهوم سکولاریسم تربیتی و بحث الگوهای تربیتی وارداتی برای گروه سنی کودک را نام برد و گفت هر یک از این مسائل توسط تیم‌های مختلف و جداگانه بررسی شده‌اند و گزارش مدون آن‌ها تکمیل و یا در حال تکمیل شدن است.

نقش ستاد همکاری‌های حوزه و وزارت آموزش و پرورش چیست؟

سپس علیرضا رحیمی، معاون ستاد همکاری‌های حوزه و وزارت آموزش و پرورش بیان کرد: حوزه‌های علمیه تقریباً ۱۲۰ تفاهم‌نامه با دستگاه‌های مختلف در سطح کشور دارند. تنها تفاهم‌نامه‌ای که دارای دبیرخانه و دارای تشکیلات اجرایی است، تفاهم‌نامه بین حوزه‌های علمیه و آموزش و پرورش است. حتی بین حوزه علمیه با آموزش عالی هم چنین تفاهم‌نامه‌ای وجود ندارد. یکی از بندهای تفاهم‌نامه حوزه علمیه و آموزش و پرورش که خبرش را ما امروز شنیدیم حضور اندیشمندان حوزه‌های علمیه در گروه‌های درسی سازمان پژوهش است. بحث‌های نقد و بررسی کتاب‌های درسی کار خوب و لازمی است ولی خیلی دیرهنگام است. یعنی ما کتاب را تولید و توزیع می‌کنیم و معلم را هم آموزش می‌دهیم و بعد نقد می‌کنیم و می‌گوییم این اشکالات را دارد، در حالی که می‌توانیم

به جای آن به پیشگیری مشغول شویم و در همه‌ی هزینه‌ها هم صرفه‌جویی کنیم.

رحیمی افزود: در چند سالی که من در ستاد همکاری‌ها فعال بودم خیلی تلاش کردم که این امر محقق شود. عوامل مختلفی مانع از تحقق این امر شده بود، اما خوشبختانه با حضور حضرت عالی و پیگیری‌های مجدانه‌ای که جناب آقای خادیمان داشتند؛ امیدوار هستیم که این اتفاق به صورت عملیاتی و سیستماتیک رخ بدهد. کار بسیار مبارکی است و ما امیدواریم که با ارتباط بیشتر بین حوزه و سازمان پژوهش و حوزه و میز آموزش و پرورش در دفتر تبلیغات اسلامی، بتوانیم در جهت خواسته‌های مقام معظم رهبری و تحقق سند تحول بنیادین که آرمان همه است گام‌هایی برداریم.

جمع‌بندی نشست توسط دکتر ملکی

در بخش پایانی این جلسه دکتر ملکی به جمع‌بندی مطالب ارائه شده پرداخت و نقطه نظرات خود را به‌عنوان رئیس سازمان پژوهش بیان کرد. ملکی گفت: من در دو بخش مطالبی را عرض می‌کنم که انشاءالله به ادامه‌ی همکاری‌های ما کمک کند. با گزارشی که الان داده شد، اسم و مسمای دفتر تبلیغات اسلامی خیلی فربه و خیلی وسیع است. ما یک انتظار معینی از یک دفتر داریم، اما ماشاءالله ذیل این دفتر چقدر فعالیت‌های گسترده‌ای انجام می‌شود و شاید لازم باشد به خاطر این که بین عنوان و کارهای وسیعی که انجام می‌شود یک توازنی به وجود بیاید، روی عنوان این دفتر هم تأمل کرد چون یک مقدار عدم توازن احساس می‌شود.

وی افزود: البته این به مسائل داخلی دفتر محترم تبلیغات اسلامی برمی‌گردد، اما آنچه که به ما ارتباط پیدا می‌کند این است که یک ظرفیت بسیار بالایی در دفتر تبلیغات اسلامی وجود دارد که خود بنده هم تا به حال از آن خبر نداشتم. بنده همین امروز و همین لحظه اعلام می‌کنم که ما آمادگی برای توسعه فراتر از میز داریم. میز آموزش و پرورش خودش مغتنم است و می‌شود کارهای وسیع‌تری انجام داد. یعنی به اعتقاد بنده سازمان پژوهش با دفتر تبلیغات اسلامی باید وارد ارتباطات وسیع‌تری شود.

لوازم همکاری سازمان پژوهش و دفتر تبلیغات اسلامی

رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی درباره‌ی لوازم همکاری میان این دو نهاد گفت: اگر دو نهاد بخواهند ارتباطات خود را توسعه بدهند یکی از لوازمش این است که اهداف ارتباط معلوم شود و لازمه دیگر این است که ظرفیت‌های طرفین را بشناسیم. در گزارشی که ارائه شد بنده احساس کردم ظرفیت خیلی بالایی از نظر ابعاد پژوهشی، آموزشی و فرهنگی در دفتر تبلیغات اسلامی وجود دارد و عمدتاً هم مرتبط با کارها و مأموریت‌های سازمان پژوهش. همچنین ظرفیت‌هایی که ما در سازمان پژوهش داریم هم باید برای دفتر تبلیغات اسلامی شناخته شود. لازمه دیگر این است که برای این همکاری برنامه عملیاتی تعریف کنیم و بعد آن را اجرا نماییم. پیشنهاد بنده این است که اگر موافق باشید یک تفاهم‌نامه شفاف و روشن در اسرع وقت امضاء کنیم که نقشه راه ما برای برقراری ارتباط در آنجا ترسیم شود.

ملکی ادامه داد: می‌شود انتظارات را خیلی کوچک کرد ولی چرا این کار را بکنیم؟ چرا قدری اوج نگیریم؟ چرا ارتفاع پروازمان را بیشتر نکنیم؟ هر مقدار که توانستیم عمل کنیم همان مقدار عمل می‌کنیم ولی سعی کنیم نقشه راه را کامل‌تر ببینیم.

ملکی: برای کمک به تحقق سند تحول به سازمان پژوهش آمده‌ام

ملکی در ادامه با بیان این که قسمت دوم صحبت‌هایش قدری کاربردی‌تر خواهد بود و با قسمت اول صحبت‌هایش مانع‌الجمع نیست، اظهار داشت: قسمت دوم عریضم این است که ما الآن در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی داریم در یک تحول به سر می‌بریم. تحولی به این معنا که ما بنای قاطع، جدی، بدون تعارف و شفاف داریم که برنامه‌های درسی را بر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و سند برنامه درسی ملی مبتنی کنیم. رئیس سازمان پژوهش گفت: بنده اعتقاد دارم که دو سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و سند برنامه درسی ملی با همه اشکالاتش، بسیار بسیار قدم مبارکی است که در آموزش و پرورش تولید شده است، چون آموزش و پرورش ایران قبل از این سند قطعاً بی‌شناسنامه بود. یعنی هیچ سندی نبود که آن سند بگوید آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، هویت یا مبانی فلسفی و مبانی اجتماعی‌اش چه بود. انصافاً هیچی نبود. این که حضرت آقا این همه تأکید می‌فرمایند چرا سند تحول بنیادین عملیاتی نمی‌شود، با همین حکمت می‌فرمایند، چون اگر این هم عملیاتی نشود مگر چیز دیگری می‌خواهد اتفاق بیافتد؟ اشکالاتی هم دارد

که عیبی ندارد. هر چیزی که انسان‌ها درست کنند بدون اشکال نیست. اما تلاش کرده‌اند و پژوهش‌ها و کارهای متعددی انجام شده که سند تحول به وجود آمده است.

حسن ملکی خاطر نشان کرد: آن‌چه که برای بنده به‌عنوان مسئول سازمان اهمیت دارد و آن‌چه که همکاران بنده به‌طور صریح از بنده شنیده‌اند و الآن داریم دنبال می‌کنیم این است که ما می‌خواهیم بناهای تربیتی خودمان را بر مبنای سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی مبتنی کنیم. البته کار آسانی نیست. خود بنده شخصاً به‌عنوان یک کارشناس در کنار گروه‌ها هستم تا بتوانیم این کار را به شکل بالینی پیش ببریم. در واقع رفع ابهام‌ها، تعامل‌ها و هم‌اندیشی‌ها انجام بشود و به یک جایی برسیم. بنده حقیقتاً برای کمک به این مقصود به سازمان آمده‌ام. یعنی اگر این مبنا نبود آمدن بنده به سازمان هیچ توجیه ظاهری نداشت. من ۲۰ سال قبل در سازمان پژوهش مدیرکل دفتر تألیف بودم. یک عده تعجب کردند که بنده الآن بعد از ۲۰ سال برگشته‌ام. گفتم تعجب نکنید. الآن فضا فرق می‌کند. الآن باید رفت و کمک کرد. بنده احساس کردم می‌توانم کمک بکنم و آمدم. با نیت و بدون چشمداشت و بعضی مسائل آمده‌ام و الآن با بعضی از همکاران وارد این مسائل شده‌ایم.

ملکی به برخی زمینه‌ها که دفتر تبلیغات اسلامی می‌تواند به سازمان پژوهش کمک کند اشاره کرد و گفت: علم دینی از ضرورت‌های تحول بنیادین برنامه‌های درسی ما است و باید ببینیم دفتر محترم تبلیغات در این زمینه چگونه می‌تواند ما را هدایت کند. بنده راجع به علم دینی مطالعاتی داشته‌ام و همایش‌هایی برگزار و کتاب‌هایی نوشته‌ام اما الآن چه کار کنیم که روح برنامه درسی گروه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ما بشود علم دینی؟ نه علم مبتنی بر حس و تجربه و علم با نگاه پوزیتیویستی و امثالهم. این مسئله درباره تک تک گروه‌های پژوهشی ما وجود دارد. خب گره‌های ما الآن این سوالات و مسائل است.

مسائل اساسی از نگاه دکتر ملکی

دکتر ملکی در ادامه گفت: آقای همتی فر به مسائلی اساسی مثل کنکور و خصوصی‌سازی اشاره کردند که بنده خوشحال شدم. درست است، این‌ها واقعاً مسائل هستند ولی ما یک سری مسائل ساختاری در جامعه خودمان یا داریم یا صدای پای‌شان به گوش می‌رسد. با آن‌ها چه کنیم؟ یک مثال عرض می‌کنم که بدانید منظورم چیست. حضرت آقا فرمودند مسئله جمعیت دارد رو به سوی پیروی می‌رود. چند بار هم این را فرمودند. حتی یک

تعبیری فرمودند که آدم جرات نمی‌کند تکرار کند. اما چون ایشان سخنرانی فرمودند آدم به خودش اجازه می‌دهد این را مطرح کند. فرمودند من استغفار می‌کنم که ما گفتیم جمعیت را تعدیل کنید. جای دومی وجود ندارد که ایشان فرموده باشند من استغفار می‌کنم. این نشان می‌دهد که قضیه خیلی مهم است.

رئیس سازمان پژوهش در ادامه گفت: سوال اول این است مسئله‌های اصلی ما کدامند؟ و ثانیاً اگر این مسئله‌ها بخواهد به تدریج از طریق برنامه‌های درسی حل و فصل شود و برنامه‌های درسی با این مسئله‌ها مواجهه داشته باشند، چه کار باید کرد؟ چگونه و با چه روش‌هایی؟ البته ما یک تجربیاتی در سازمان داریم ولی می‌خواهم بگویم که ما دیگر باید به فکر روش‌های نو باشیم.

ثالثاً، سنن آموزشی ما که ریشه در تاریخ دارد را باید چگونه احضار کنیم و روی میزمان بیاوریم و الآن از آن‌ها مدد بگیریم؟ چون اگر ما به روش‌های آموزشی ترجمه شده غربی اکتفا کنیم به جایی نمی‌رسیم. می‌شود یک قدم‌هایی برداشت ولی آن‌ها ما را به سوی تمدن اسلامی نمی‌برد. ما باید یک نگاهی به سنت‌های آموزشی خودمان داشته باشیم که ریشه‌دار است و نظریه‌های تربیتی ریشه‌دار که مربوط به فرهنگ خودمان است را بفهمیم و بعد از آن‌ها برای پاسخ به سوالات تربیتی خودمان بهره‌برداری

کنیم. البته حوزه و دانشگاه یک سری کتاب‌ها از صاحب‌نظران اسلامی منتشر کرده‌اند و بنده از آن‌ها خبر دارم، اما نمی‌دانم این کتاب‌ها آن‌چه که عرض می‌کنم را پاسخ می‌دهد یا قدم دیگری باید برداشت. باید براساس سنت‌های آموزشی نظریه‌های تربیتی بومی تدوین کرد.

وی افزود: مسئله دیگر این است که ما چگونه می‌توانیم از طریق پژوهش‌های انجام شده مبانی برنامه درسی خودمان را تدوین کنیم؟ یعنی می‌خواهیم همه چیز را از صفر شروع کنیم؟ ما الآن هیچ خبر نداریم که در آرشیو پژوهشی ما چه چیزهایی وجود دارد. چه بسا اگر سر بزیم خیلی از نیازهای ما برای تدوین مبانی را تأمین کند، چون استحضار دارید که شرط تدوین مبانی یا انجام

پژوهش‌ها و یا استفاده از پژوهش‌هایی است که دیگران انجام داده‌اند. اصلاً مبانی بدون بهره‌برداری از پژوهش امکان‌پذیر نیست، چون تدوین مبانی از جنس پژوهش است.

ملکی گفت: سوال دیگر این است که چگونه می‌توان از ظرفیت نهادهای فرهنگی و تربیتی بیرون برای نیل به اهداف یاری گرفت؟ آیا در این جا می‌شود روی الگویی اندیشید و فکر کرد؟ رئیس سازمان پژوهش گفت: ما یک مسئله‌ای در تعلیم و تربیت‌مان داریم به نام تزکیه. به نظر بنده خورشید کهکشانش تربیتی ما همین تزکیه است. یعنی اگر ما نظام تعلیم و تربیت خودمان را به یک منظومه تشبیه کنیم، خورشید این منظومه تزکیه است. اما ما چه مقدار در مزکی کردن دانش‌آموزان موفق هستیم؟ البته مزکی کردن نه به این معناست که آن‌ها گناه کارند، چون تزکیه یک پیوستار است و نقطه نیست. ما چه کار کنیم که دانش‌آموزان ما دیپلم می‌گیرند و از مدرسه بیرون می‌آیند با تزکیه خو گرفته باشند و روح پرهیز از گناه داشته باشند؟ البته این حرف‌ها با اوضاعی که ما داریم شاید به قدری به طنز شباهت داشته باشد. اما خب این‌ها واقعیت هستند و ما باید براساس آرمان‌های خود کار کنیم و نقشه‌ای نو بیاوریم. من از این بابت خودمان را شدیداً ناتوان می‌بینم. بلد هستیم تعلیم بدهیم ولی بلد نیستیم مزکی کنیم.

چه کار باید کرد؟ برنامه‌های درسی چه کار بکنند؟ معلمان چه نقش‌هایی دارند؟

رئیس سازمان پژوهش خطاب به نمایندگان دفتر تبلیغات اسلامی گفت: ما تحت مسئله مادر که مسئله تحول است یک چنین نیازهایی داریم. حالا شما راهنمایی خواهید فرمود که ما برای تأمین این نیازها ما این نسبت را چگونه تعریف کنیم. یک موقع ممکن است که به برگزاری نشست‌ها اکتفا کنیم. عرض کردم که آن‌ها در جای خود خیلی مفید هستند، اما برگزاری نشست‌ها کلید طلایی اوضاع کنونی ما نیستند. بنده که الآن مسئولیت سازمان را دارم به این‌ها فکر می‌کنم. در مورد بقیه مسائل بالآخره کارشناسان هستند و حل و فصل‌شان می‌کنند. من مدام به این فکر می‌کنم که ما قول دادیم تحول ایجاد شود و همه هم به یک نوعی منتظرند. من برنامه درسی مطالعات اجتماعی را با چه مدلی باید به سند تحول بنیادین وصل ساختار و ارگانیک‌کی کنم؟ من هنوز اینجا سوال دارم. یعنی هنوز مسئله برای‌مان روشن نیست.

ملکی در پایان جلسه بیان کرد: بنده آمادگی دارم که یک کارگروه تشکیل بدهیم تا روی نحوه‌ی ارتباط دو نهاد سازمان پژوهش و دفتر تبلیغات اسلامی با این تفکر که می‌خواهیم پاسخ مسائل اساسی را پیدا کنیم، چاره‌اندیشی کنیم.

یادداشت:

A series of horizontal dashed lines for writing notes.

مكتبة
الشيخ
عبدالله
بن
عبدالمطلب
بن
عبدالمطلب

تهران | خیابان کریمخان | خیابان ایرانشهر | ساختمان شماره ۴ آموزش و
پرورش | سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی | کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ |
تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱ | شماره: ۸۸۳۰۹۲۶۵ | سایت: www.oerp.ir